

De Republiek in een tijd van vorsten

De moedernegotie droeg ertoe bij dat de Republiek in staat was handel te drijven met Azië.

2p 1 Leg dit met een voorbeeld uit.

Twee gebeurtenissen rond het standbeeld van Erasmus in Rotterdam:

1 In 1549 bezocht kroonprins Filips Rotterdam, samen met landvoogdes Maria van Hongarije. Zij toonden hun waardering voor Erasmus (in 1536 gestorven) door het geboortehuis van Erasmus te bezoeken en zijn standbeeld te bewonderen.

2 In 1572 beschoten Spaanse troepen het standbeeld van Erasmus en gooiden het in het water.

Deze gebeurtenissen illustreren de verandering van het Habsburgse beleid in de Nederlanden tussen 1549 en 1572.

3p 2 Noem de verandering in de visie op Erasmus die uit deze gebeurtenissen is af te leiden en verklaar deze verandering.

In 1564 schafte de stad Brugge de door Karel V ingestelde Inquisitie af en werden de ambtenaren van inquisiteur Pieter Titelmans gearresteerd.

2p 3 Geef twee argumenten die de stad kan hebben gebruikt om dit besluit te rechtvaardigen.

Gebruik bron 1.

Volgens sommige historici hebben de opstellers van het Plakkaat van Verlatinghe zich op het werk van Plessis-Mornay gebaseerd.

3p 4 Leg uit dat dit aannemelijk is door:

- een korte omschrijving te geven van de Akte van Verlatinghe en
- uit te leggen wat de overeenkomst is tussen het werk van Plessis-Mornay en het Plakkaat van Verlatinghe.

Gebruik bron 2.

Uit deze brief blijkt dat volgens de Staten van Brabant de Unie van Utrecht is verzwakt door het gewestelijk particularisme.

2p 5 Leg dit uit.

Hieronder staan gebeurtenissen die betrekking hebben op de relatie tussen Engeland en de Nederlanden.

- 1 De graaf van Leicester landt in Vlissingen om het bevel over de troepen van de opstandige gewesten op zich te nemen.
 - 2 De rooms-katholieke koning Jacobus II wordt met militaire steun van de Republiek door de Engelse protestanten van de troon verdreven.
 - 3 Stadhouder Willem II treedt in het huwelijk met de Engelse prinses Maria Stuart, wat het prestige van de Oranjes verhoogt.
 - 4 Thomas More, een vriend van de Nederlandse humanist Erasmus, wordt onthoofd vanwege zijn verzet tegen de kerkelijke politiek van koning Hendrik VIII.
 - 5 Tijdens de Engelse Burgeroorlog woont Karel Stuart, die aanspraak maakt op de Engelse troon, enige tijd als balling in de Republiek.
 - 6 Wanneer Engeland en Frankrijk de Republiek tegelijkertijd aanvallen, behaalt Michiel de Ruyter enkele klinkende overwinningen op zee.
- 2p **6** Zet deze gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Gebruik bron 3.

Tijdens het Twaalfjarig Bestand raakt de machtsstrijd tussen Johan van Oldenbarnevelt en Maurits verbonden met het religieuze conflict tussen arminianen en gomaristen.

- 4p **7** Leg uit:
- waardoor deze verbondenheid tussen het politieke en religieuze conflict in de prent duidelijk wordt gemaakt en
 - met twee aan de prent ontleende argumenten welk standpunt de maker weergeeft in het conflict tussen Van Oldenbarnevelt en Maurits.

Over de tolerantie in de Republiek doet een historicus de volgende uitspraken:

- 1 Dankzij de bijzondere politieke structuur van de Republiek was het voor andersdenkenden mogelijk om aan godsdienstvervolging te ontkomen.
 - 2 In de Republiek konden rooms-katholieken in veel plaatsen hun kerkdiensten houden als zij recognitiegeld (een geldbedrag) aan de autoriteiten betaalden.
- 3p **8** Licht deze uitspraken toe door:
- uit te leggen waardoor de bijzondere structuur van de Republiek godsdienstvervolging bemoeilijkte en
 - aan te geven waarom het heffen van het recognitiegeld het beeld van de tolerante Republiek nuanceert.

- Tijdens de onderhandelingen over de Vrede van Münster liet de graaf van Peñaranda, een Spaanse diplomaat, aan de vertegenwoordigers van de Republiek het geheime plan uitlekken voor een huwelijk tussen Lodewijk XIV en een Spaanse koningsdochter die de Zuidelijke Nederlanden als bruidsschat zou meekrijgen.
- 2p **9** Leg uit wat deze diplomaat met het uitlekken van dit bericht wilde bereiken.

- Vanaf de tweede helft van de zeventiende eeuw neemt de economische voorsprong van de Republiek op Engeland en Frankrijk af, onder andere als gevolg van Engelse en Franse economische maatregelen.
- 4p **10** Licht dit toe door:
- een economische maatregel van Engeland **en** een economische maatregel van Frankrijk te noemen en
 - aan te geven wat deze landen daarmee wilden bereiken en
 - aan te geven waardoor deze landen in die tijd die maatregelen konden nemen.

Gebruik bron 4.

Een bewering:

Het betoog van De Witt draait om de "ware vrijheid", maar is eigenlijk een verdediging van het Stadhoudersloze tijdperk.

- 3p **11** Ondersteun deze bewering met drie argumenten uit de bron.

Volgens Johan de Witt waren de regenten de verdedigers van de "ware vrijheid".

- 1p **12** Geef aan welk argument de Oranjegezinden hiertegen in konden brengen.

De Acte van Seclusie (bron 4) was tot stand gekomen onder druk van de Engelse Lord Protector Oliver Cromwell.

- 2p **13** Leg uit dat Cromwell met deze Acte van Seclusie het voortbestaan van zijn bewind in Engeland veilig wilde stellen.

Omstreeks 1685 raakte Willem III in conflict met Amsterdam over de te volgen koers tegenover Frankrijk. Willem III was voorstander van uitbreiding van het landleger. Amsterdam pleitte voor een diplomatieke koers en wilde geen geld geven voor de opbouw van het landleger.

- 4p **14** Licht dit conflict toe door:
- uit te leggen waarom Willem III het noodzakelijk vond om het landleger uit te breiden en
 - twee redenen te noemen waarom Amsterdam Willem III niet wilde steunen in zijn anti-Franse politiek.

De Verenigde Staten en hun federale overheid, 1865-1965

De voormalige slaven in het Zuiden van de Verenigde Staten werden tussen 1865 en 1877 in het geheim gediscrimineerd, maar na 1877 gebeurde dat openlijk.

2p 15 Verklaar deze verandering.

In 1886 vond in Chicago een confrontatie plaats tussen stakers en de politie, waarbij twaalf doden vielen. Samuel Gompers werkte juist in die tijd aan de oprichting van de *American Federation of Labour* (AFL).

2p 16 Leg uit waarom Gompers vreesde dat deze gebeurtenis schadelijk zou zijn voor de AFL.

Gebruik bron 5.

Het belangrijkste onderwerp van de presidentsverkiezingen van 1888 is de tarievenpolitiek van de Verenigde Staten sinds de Burgeroorlog.

2p 17 Leg met de prent uit of Keppler partij kiest voor de zuidelijke staten of voor de noordelijke staten.

Gebruik bron 6.

President McKinley verdedigt in deze toespraak de annexatie van de Filippijnen met het begrip *Manifest Destiny*.

2p 18 Leg dit uit.

Gebruik bron 6.

Stel: je doet onderzoek naar de motieven voor de Amerikaanse machtsuitbreiding in de Stille Oceaan. Je vindt deze bron. Je twijfelt aan de betrouwbaarheid voor je onderzoek van deze informatie over de motieven die McKinley noemt.

2p 19 Geef twee redenen voor je twijfel.

Bij de presidentsverkiezingen van 1920 voerde de Republikein Warren G. Harding campagne onder de leuze *Back to normalcy* (een terugkeer naar wat voor de Verenigde Staten normaal is). Met deze leuze zette Harding zich af tegen het beleid van president Wilson.

4p 20 Leg uit welke kritiek deze leuze bevatte op het door Wilson gevoerde beleid op binnenlands terrein **en** op buitenlands terrein.

Gebruik bron 7.

Een bewering:

De houding die uit deze brief naar voren komt, houdt verband met de Eerste Wereldoorlog.

3p **21** Licht deze bewering toe door:

- aan te geven welke houding uit deze brief naar voren komt en
- uit te leggen wat het verband is tussen deze houding en de Eerste Wereldoorlog.

Gebruik bron 8.

Bij dit affiche kun je twee uitspraken doen:

- 1 Dit affiche past bij de New Deal en
- 2 Grootschalige voorlichtings- en propagandacampagnes passen bij de New Deal.

4p **22** Ondersteun beide uitspraken.

Gebruik bron 8.

Dit affiche zou een jaar later niet meer verspreid worden.

2p **23** Geef daarvoor een verklaring.

De volgende gebeurtenissen staan in willekeurige volgorde:

- 1 Hiroshima wordt getroffen door een atoombom.
- 2 President Truman maakt de naar hem genoemde doctrine bekend.
- 3 Communisten nemen in China de macht over.
- 4 De Conferentie van Potsdam wordt geopend.
- 5 De Verenigde Staten presenteren het Marshallplan.
- 6 De Verenigde Staten raken betrokken bij de oorlog in Korea.

2p **24** Zet deze zes gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

In januari 1961 hield president Eisenhower een afscheidstoespraak waarin hij waarschuwde voor de toegenomen invloed van het militair-industriële complex. Tussen deze toegenomen invloed en de rol van de Verenigde Staten in de internationale politiek na 1945 bestond een verband.

2p **25** Leg uit welk verband dat was.

Gebruik bron 9.

Eind jaren vijftig van de twintigste eeuw zou deze foto van Martin Luther King gebruikt kunnen worden als propaganda van zowel voorstanders als tegenstanders van de Burgerrechtenbeweging.

4p **26** Leg voor elk van beide groepen uit welke boodschap zij met de foto kunnen overbrengen.

Gebruik bron 9 en 10.

Bron 10 kan dienen als bewijs voor het succes van de manier van actievoeren van Martin Luther King zoals die in bron 9 naar voren komt.

2p **27** Toon dit aan.

Een bewering:

Het beleid van president Johnson was gericht op versterking van de uitvoerende macht.

2p **28** Toon de juistheid van deze bewering aan voor zijn beleid op binnenlands **en** op buitenlands gebied.

De Amerikaanse betrokkenheid bij het conflict in Vietnam vloeit voort uit de containmentpolitiek.

2p **29** Leg dit uit.